

Replikk til Karsten Friis, NUPI

Tormod Heier

Forsvarets høyskole, Stabsskolen, Norge

Sammendrag

Når militære styrker roterer inn og ut av operasjonsområder i tiår etter tiår, skjer det noe med beslutningstakerne. Politikere, embetsverk og offiserer sosialiseres inn nye selvbilder. Gamle normer, som at Forsvaret er et nasjonalt nødvergeinstrument byttes ut med nye selvbilder der det å krige ute blir viktig for å forstå seg selv som «en god alliert».

Nøkkelord: militæraktivisme · utenlandsoperasjoner · alliansetilpassing

I kommentaren «Militæraktivisme: Uklare definisjoner og politisk slagside» spør Karsten Friis om hvorfor langvarig innsats i én operasjon fører til militæraktivisme. Det er et godt spørsmål. Begrunnelsen fra min side burde vært klarere. Her er i hvert fall et forsøk på presisering. For når militære styrker roterer inn og ut av et operasjonsområde, i tiår etter tiår, så skjer det noe med beslutningstakerne hjemme. Dette er fordi politikerne, embetsverket og de militære gradvis sosialiseres inn nye selvbilder. Slike selvbilder formes ikke lenger av gamle normer, som at Forsvaret først og fremst var et nasjonalt nødvergeinstrument til bruk hjemme. Snarere farges selvbildet av «en ny normal»; en tilstand der det å bidra ute blir viktigste referanseramme. Ikke minst for hva det vil si å få allierte forsterkninger hjem. Vi snakker om selvbilder der avhengighet i NATO blir ensbetydende med økt aktivitet i utlandet; ofte formulert med positivt ladde ord vi alle identifiserer oss med. Som en «kollektiv innsats» for «fred og demokrati» gjennom «risiko- og byrdefordeling» med «nære allierte». Særlig

---

*Kontaktinformasjon: Tormod Heier, e-post: theier@fhs.mil.no

©2021 Tormod Heier. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Heier, T. (2021). Replikk til Karsten Friis, NUPI. *Internasjonal Politikk*, 79(2), 182–184. <http://dx.doi.org/10.23865/intpol.v79.3143>

når det er den viktigste alliansepartneren som spør. Og som forventer at skandinaviske styrker skal være med: *Stand up and be counted!*

Her tar vi ikke stilling til hvorvidt beslutningen er klok eller ei. Vi registrerer bare at når dette skjer år etter år, så endrer beslutningene karakter. De blir mindre kontroversielle; de blir mer normalisert; de blir innarbeidet politikk. Krigføringen i utlandet føyer seg dermed inn i et nytt mønster. Etter 30 år med sammenhengende krig i utlandet, fra Gulfkrigen i 1991 til Afghanistan 2021, kan det kanskje kalles *business as usual*.

Men en ny normaltilstand og et nytt selvbilde gjør noe med oss. Terskelen for å sende styrkene til utlandet senkes. For det som utløste debatt og uenighet på Stortinget i 2001 og 2002, da de første kontingentene entret verdens femte fattigste land, skjer uten et skuldertrekk 20 år senere.

Basert på resonnementet er det ikke urimelig å anta at en mulig årsak til skandinavisk militæraktivisme skyldes et 20-årig utenlandsengasjement i ett operasjonsområde, Afghanistan. Slik sett er spørsmålet til Friis nyttig, fordi det fremtvinger mer refleksjon og ettertanke. Ikke minst i spørsmålet om hvordan vi kan nyttiggjøre oss det vanskelige begrepet. Resonnementet kan kanskje danne ansats til to analytiske dimensjoner: tid og rom. Tidsdimensjonen er redegjort for ovenfor, ved å vise til 20 års sammenhengende krig i Afghanistan. Romdimensjonen har jeg ikke vært like opptatt av. Men også den kan fylles med empiri. For eksempel fra Afghanistan, Irak, Libya, Syria og Mali – kriger der Norge og Danmark strengt tatt ikke har tunge nasjonale sikkerhetsinteresser. Men hvor det likevel føles helt naturlig å delta, ikke minst for å bistå den viktigste alliansepartneren i «terrorbekjempelse» (ofte i land som direkte eller indirekte allerede har blitt destabilisert gjennom en foregående USA-ledet koalisjonsoperasjon).

Slik sett vil militæraktivisme som begrep kunne fylles med variabler som rommer så vel varighet som omfang; forhold som både er komplementære og gjensidig utelukkende; som kan brukes på så vel store som små stater, men som kanskje har størst forklaringskraft i Skandinavia. Dette er ikke fordi det er her avhengigheten til USA er størst, for det er kanskje i Baltikum. Men det er her den norske allianse-tilpassingen og den danske allianseintegrasjonen ser ut til å ha kommet lengst. Og hvor myndighetene i begge land har som strategi å være «en god alliert». For uten USA, intet NATO. Og intet NATO, ingen formalisert avtale som binder stormakten til et forpliktende og forutsigbart forsvarssamarbeid i nord.

Hvorvidt dette er klokt eller ei tar vi heller ikke stilling til. En sak har som kjent flere sider. Aktivismen kan ha flere fordeler, som raske konsultasjoner med viktige beslutningstakere i Washington D.C., tilgang på avansert teknologi til etterretningsformål og moderne operasjoner; samt god kunnskap om hva en nær alliansepartner vil like og ikke like når det strategiske bildet endrer seg. Ulempene er imidlertid også store. For eksempel nedsliting av en knapp militær samfunnsressurs som ikke kan operere hjemme og ute samtidig; en påfølgende økt avhengighet til USA; et mindre nasjonalt handlingsrom overfor Russland og en unødig forlengelse av konflikter ute; for når én opprører drepes, skapes det ofte to nye.

Abstract in English
Reply to Karsten Friis, NUPI

As military forces rotate on a regular basis in and out of a theatre, decision-makers become influenced. Not least by new self-perceptions. Politicians, civil servants and officers are socialized into new identities. Old norms, like territorial defence, are gradually exchanged with new expeditionary images of what it means to be “a good ally”.

Keywords: military activism · international operations · allied alignment